

Muistio

VN/26483/2023

Parlamentaarinen työryhmä kehittämään eräitä äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä käytäntöjä

Aika 28.11.2025 klo 9.00–10.25

Paikka Mariankatu 9 (kh. Jakovara). Helsinki.

Työryhmän jäsenet

Timo Elo, puoluesihteerin, Kansallinen Kokoomus r.p. (pj)
Harri Vuorenpää, puoluesihteerin, Perussuomalaiset r.p.
~~Pekka Tuuri, järjestöpäällikkö, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.~~
(sijaan Mikkel Näkkäläjärvi)
~~Antti Siika-aho, puoluesihteerin, Suomen Keskusta r.p.~~
Anna Moring, puoluesihteerin, Vihreä liitto r.p. (poistui kohdan 7 aikana)
~~Anna Mäkipää, puoluesihteerin, Vasemmistoliitto r.p.~~ (sijaan Juuso Aromaa)
Fredrik Guseff, puoluesihteerin, Svenska folkpartiet i Finland r.p. (sijaan Joel Sundström)
Mikko Rekimies, puoluesihteerin, Suomen Kristillisdemokraatit r.p. (saapui kohdan 4 aikana)
Petteri Redsven, puoluesihteerin, Liike Nyt r.p.

Pysyvät asiantuntijat

~~Niklas Wilhelmsson, yksikön päällikkö, oikeusministeriö~~
~~Sanna Ahonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö~~
Mervi Kuittinen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö
~~Niina Kilpelä, yliarkkitehti, ympäristöministeriö~~
Juha Myllymäki, lakiasianjohtaja, Suomen Kuntaliitto

Kutsutut asiantuntijat

Heini Huotarinen, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Sihteerit

Tuomas Rekola, asiantuntija, oikeusministeriö
Laura Nurminen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.30

2 Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen esityslista.

3 Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen (liite 1)

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin ilman muutoksia.

4 Kotiäänestystä ja ennakkoäänestyksen ajankohtaa ja ääntenlaskennan aikarajoja koskeva kirjaus (liitteen 2 kohta 2.2)

Työryhmän sihteeri alusti aiheesta loppuraporttiluonnoksen pohjalta. Luonnoksessa on hahmoteltu neljä erilaista vaihtoehtoa ennakkoäänestyksen ajankohtaa koskevista mahdollisista muutoksista:

Ennakkoäänestyksen viimeisen mahdollisen ajankohdan ja ennakkoäänestysasiakirjojen keskusvaalilautakuntaan toimittamisen määräajan välistä aikaa voidaan ensimmäisen vaihtoehdon mukaan pidentää siirtämällä ennakkoäänestysajanjakso alkamaan aiemmin ja päättymään aiemmin muutoin sen säilyessä nykyisen pituisena. Toisen vaihtoehdon mukaan ennakkoäänestysajanjaksoa voidaan lyhentää esimerkiksi niin, että se alkaisi edelleen vaalipäivää edeltävän viikon keskiviikkona mutta päättyisi esimerkiksi vaalipäivää edeltävänä maanantaina.

Kolmantena vaihtoehtona on muuttaa ennakkoäänestysmahdollisuuksia siten, että ennakkoäänestyksen kahtena viimeisenä päivänä eli maanantaina ja tiistaina olisi mahdollisuus äänestää ennakkoon ainoastaan siinä kunnassa, joka äänestäjälle on merkitty äänioikeusrekisteriin kotikunnaksi tai väestönkirjanpitokunnaksi. Tämä voisi kuitenkin olla äänestäjien tottumusten ja viestinnän näkökulmasta hyvin haasteellinen muutos. Äänestäjille voisi olla vaikea viestiä, että sunnuntaina voi äänestää ennakkoon missä vain, mutta maanantaina enää ei.

Neljäntenä vaihtoehtona raporttiluonnoksessa on esitetty luopuminen kokonaan nykyisenkaltaiselta ennakkoäänenten toimittamisen määräajoista ja tuloslaskennan aikatauluista. Asettamalla viimeiset määräajat

ennakkoäänestysasiakirjojen toimittamiselle ja tarkastamiselle vaalipäivän jälkeiseen aikaan ei ennakkoäänestysajanjakson ja vaalipäivän väliin jäisi päiviä, jolloin äänestäjä ei voisi käyttää äänioikeuttaan. Tästä vaihtoehdosta on raporttiluonnoksessa nostettu esiin, että vaihtoehdon muutos suhteessa nykyjärjestelmään olisi perustavanlaatuinen ja monen muun seikan ohella, vaalipäivänä laskettava alustava vaalitulos olisi vain suuntaa antava ja sen painoarvo muuttuisi merkittävästi nykyisestä.

Todettiin, että työryhmältä kaivataan näkemyksiä vaihtoehtojen käsittelyn tueksi asian jatkovalmistelussa. Puheenjohtaja piti vaihtoehtoa, jossa vaalien alustava tulos viivästyisi tai olisi nykyistä epävarmempi ei-toivottavana vaihtoehtona.

Anna Moring totesi, että vaihtoehto ennakkoäänestysajan siirtämisestä aikaisemmaksi olisi puolueiden kannata raskas, koska se pidentäisi kampanja-aikaa, vaikka se voisikin olla esimerkiksi keskusvaalilautakuntien tehtävien kannalta toivottava.

Mikko Rekimies oli samaa mieltä puheenjohtajan kanssa. Rekimies pohti, että tulisiko ennakkoäänestysajan olla pidempi, koska sen suosio on noussut. Rekimies summasi, että vaihtoehto kolme olisi huonoin ja samoin vaihtoehto kaksi olisi ei-toivottava. Näin ollen vaihtoehto yksi olisi paras.

5 Aluevaalien ruotsinkielisen nimen muuttaminen (liitteen 2 kohta 3.5)

Työryhmän sihteeri alusti loppuraporttiluonnoksen pohjalta. Puheenjohtaja totesi, että suomen- ja ruotsinkielisen termin yhdenmukaisuus on itsessään toivottavaa. Anna Moring ja Joel Sundström pitivät raporttiluonnoksen mukaista linjausta toivottavana. Sundström piti termiä *region* kuvaavampana kuin termiä *område*.

Todettiin, että työryhmä on yksimielinen loppuraporttiluonnoksen kirjauksen suhteen.

6 Loppuraporttiluonnokseen edellisen kokouksen pohjalta tehtyjen muutosten käsittely (liite 2, keltaisella merkityt kohdat s. 14 ja 18-21).

Työryhmän sihteeri kävi läpi loppuraporttiluonnokseen edellisen kokouksen jälkeen tehdyt muutokset, jotka oli merkitty luonnokseen keltaisella korostusvärillä. Muutoksiin ei ollut huomioita.

Puheenjohtaja totesi, että esitetyt linjaukset eivät johda lainsäädäntömuutoksiin, vaan asiakohtia on mahdollista edistää voimassa olevan lainsäädännön puitteissa.

7 Vaalien häiriötilanneselvitys (liitteet 3 ja 4)

Neuvotteleva virkamies Heini Huotarinen alusti työryhmälle hallitusohjelman mukaisesta vaalilainsäädännön muutostarpeita koskevasta häiriötilanneselvityksestä. Työryhmälle on kerrottu häiriötilanneselvitystä koskevasta hankkeesta aikaisemmin kesäkuun kokouksessa. Huotarinen kertoi, että kysymystä vaalien toimittamisesta erilaisissa poikkeusoloissa on käyty systemaattisesti läpi ensimmäistä kertaa vuonna 2022 laaditussa Vaalien resilienssiselvityksessä.

Nyt valmisteilla olevassa häiriötilanneselvityksessä on kuultu eri sidosryhmiä ml. Oikeusrekisterikeskus, Digi- ja väestötietovirasto, Vaaliturvallisuuden yhteistyöryhmä, kuntien keskusvaalilautakuntia (ns. pilottikunnat), vaalipiirilautakunnat (poiminta), Kuntaliitto ja Turvallinen ja kriisinkestävä kunta -verkosto (TKK) ja ulkoministeriö. Poliittisten puolueiden osalta kuuleminen on tarkoitettu toteutettavaksi tämän työryhmän puitteissa.

Selvitystyön rajauksena on keskittyä voimassa olevan lainsäädännön ja sen mahdollisten muutostarpeiden analysointiin. Tarkastelun tavoitteena on selvittää sekä lainsäädännön tarjoamat mahdollisuudet ja mahdolliset esteet vaalien toimittamiselle häiriötilanteessa.

Selvitystyössä on käyty laajasti esimerkkejä muista maista lainsäädännön reunaehtojen ja tapahtuneiden häiriötilanteiden mukaan. Suomen naapurimaista Norja ja Ruotsi ovat hiljattain tehneet vastaavaa työtä vaalilainsäädännön reunaehtojen ja muutostarpeiden kartoittamiseksi. Lisäksi selvityksessä on nostettu esiin osavaltiokohtaisia ratkaisuja Kanadasta ja Yhdysvalloista.

Selvityksessä erityisen tarkastelun alla useat vaalilainsäädännön

yksityiskohdat ja häiriötilanteiden vaikutus niihin (esim. ongelmatilanteet äänestyspaikoissa).

Selvityksen alustavina johtopäätöksinä on se, että nykyinen lainsäädäntö turvaa hyvin toimintaa häiriötilanteissa ja mahdollistaa joustoa. On myös aikarajoja ja menettelyitä, jotka ovat tiukkoja ja ehdottomia, mutta useimmat niistä liittyvät kiinteästi vaalien keskeisiin periaatteisiin. Selvitystyössä on ilmennyt, että muutokset vaalilakiin eivät ole välttämättömiä eli vaalit on mahdollista toimittaa tunnistetuissa häiriötilanteissa myös voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Selvitystyön yhtenä keskeisenä johtopäätöksenä on, että ennakkoäänestysmenettely edellyttää jatkoharkintaa postipalveluiden ennakoidun harventumisen vuoksi.

Kansainvälisissä esimerkeissä näkyy erilaisia ratkaisuja häiriötilanteisiin varautumiseksi. Sellaisenaan Suomeen siirrettävää mallia ei ole valmiina. Selvityksessä ehdotetaan vaalilainsäädäntöön tehtäväksi eräitä tarkennuksia koskien määrätyn ulkomaan ennakkoäänestyspaikan poistamista pakottavasta syystä kevennetyllä menettelyllä, vaalipiirilautakunnan varajäsenten määräämistä tai niiden lisäämistä kesken kauden, vaalilautakunnan täydentämistä ennakoimattomassa tilanteessa, laitosaänestyksen mahdollistamista neljänä päivänä ja vaalitarkkailun edellytyksiä.

Lisäksi selvityksessä nostetaan esiin, että laajempaa yhteiskunnallista keskustelua edellyttävät teemat koskevat ennakkoäänestyksen laajempaa arviointia, ennakkoäänestyksen aikaistamista tai kirjaamisen menettelyiden sähköistämistä, vaalipäivän siirtämistä, eri vaalityyppien erilaisia siirtoedellytyksiä, siirron perustuslaillisia reunaehtoja, kirjeäänestyksen muutoksia, arviointia kirjeäänestyksen riskeistä ja mahdollisista hyödyistä häiriötilanteissa sekä vaaliviranomaistoimintojen järjestämistä.

Huotarinen esitti työryhmälle toiveen saada palautetta.

Puheenjohtaja totesi esitetyistä ehdotuksista, että varajäsenten nimeäminen ei pitäisi olla ongelma kunnanhallituksille. Tosin ei estettä

sillekään, että jäseniä voisi nimetä muuten. Rekimies totesi, että esitys oli kattava. Huotarinen täydensi, että esitetyillä muutoksilla ei olisi taloudellisia vaikutuksia.

Juha Myllymäki kertoi, että viimeisissä vaaleissa on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota erilaisiin potentiaalsiin häiriötilanteisiin (esim. tarpeeseen vaihtaa yllättäen äänestyspaikkaa tai häiriökäyttäytymistä äänestyspaikalla). Myllymäki piti mahdollisena skenaariona, että äänestyspaikka ei yllättävästä syystä olisikaan käytössä ja tätä varten on hyvä olla nimettynä varatiloja tai tehtynä suunnitelmia varajärjestelyjen osalta. Myllymäki piti ehdotusta keskusvaalilautakunnan täydennysmahdollisuudesta käytännöllisenä ratkaisuna. Tällöinkin haasteena voi tosin olla nimettävien henkilöiden löydettävyyden ja saatavuus.

Puheenjohtaja katsoi, että vaalien ajankohdan siirtämisen tulisi olla viimesijainen keino myös häiriötilanteessa.

8 Työryhmän kirje omistajaohjausosastolle

Työryhmä keskusteli työryhmän viestistä omistajaohjausosastolle koskien vaalirahoituslain kieltoa tukea ehdokasta. Luonnos viestiksi oli toimitettu työryhmän jäsenille tutustuttavaksi edellisen kokouksen jälkeen. Työryhmän sihteeri kertasi viestiluonnoksen sisällön.

Juha Myllymäki pohti viestin jakelua ja esitti kysymyksen, menisikö viesti valtioneuvoston kanslian kautta eteenpäin tiedoksi ministeriölle. Sihteeri ehdotti, että selvitetään joulukuun kokoukseen, millä jakelulla viesti olisi parasta lähettää.

Todettiin, että viestin lähettämistä pidetään toivottavana.

9 Muut asiat

Mikko Rekimies nosti esiin eduskuntapuolueille esitettävän nimeämispyyntönsä vaalialuemallia koskevan ohjausryhmän osalta ja halusi varmistaa lainsäädäntöhankkeen aikataulun. Työryhmän sihteeri kertoi, että aihe on valmistelu pitkälle parlamentaarisessa vaalialuetyöryhmässä jo aiemmin. Ministeriryhmältä odotetaan toistaiseksi linjausta, aloitetaanko asiasta lainsäädäntöhanke.

10 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 10:25. Työryhmän seuraava ja viimeinen kokous on 16.12.2025 kello 13.

JAKELU Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet, pysyvät asiantuntijat ja kutsutut asiantuntijat